

ONKO SUOMALAINEN MAKROTALOUSTIEDE KRIISISSÄ?

Vuosikokousesitelmä Kansantaloudellisessa Yhdistyksessä 4.4.2006

Tieteelliset vallankumoukset

Filosofi Thomas Kuhn¹ jakoi tieteen kehitysvaiheet tieteellisiin vallankumouksiin ja normaalitieteeseen. Tieteelliset vallankumoukset johtavat paradigman muutoksiin, joissa hyvän tieteen kriteerit, lähestymistavat ja mallit korvataan uusilla. Vallankumousten aikana eri lähestymistavat kilpailevat keskenään, mutta vallankumousten jälkeen tiedeyhteisössä muodostuu uusi konsensus siitä, mitkä ovat tutkimuksen järkevät tutkimuskohteet, lähtökohdat ja menetelmät, mitä opiskelijoille opetetaan jne.

Paradigmojen muodostuminen tekee tiedeyhteisön konstrukttiivisen toiminnan mahdolliseksi, koska se koordinoi ja ohjaa tutkijayhteisön toimintaa. Kun uusi paradigma on syntynyt, tutkijat joko omaksuvat sen, unohtuvat tai lopettavat ("convert, get ignored, or retire and eventually leave the profession"). Tämä ohjaus ja karsinta ei tietenkään tapahdu väkivalloin, vaan tutkimuksen oman sisäisen logiikan vaikutuksesta. Tieteellisten vallankumousten väli-aikana tutkimusta tehdään enimmäkseen paradigmojen sisällä. Kuhnin mukaan paradigman puitteissa tapahtuva ns. normaalitiede yksin mahdollistaa tieteen kumulatiivisen kehityksen ja myös käytännön sovellusten kehittymisen. Normaalitieteellinen vaihe jatkuu, kunnes tutkimus törmää paradigman rajoihin ja aika on kypsä uudelle kumoukselle.

Makrotaloustieteen kehitys viime vuosikymmeninä on tapahtunut hyvin pitkälle kuhnilaisen mallin mukaisesti. Kuten tunnettua, 1970-luvun lopussa alkoi tieteellinen vallankumous, joka suuntautui makrotaloustieteessä siihen saakka vallalla ollutta keynesiläistä (uusklassisen synteetin) paradigmaa vastaan. Tämän niin sanotun "rationaalisten odotusten" vallankumouksen aikana makrotaloustiede ehdittiin moneen kertaan jo todeta kuolleeksi. Optimistisempiäkin äänenpainoja kuultiin. Vuonna 1988 Greg Mankiw vertasi tapahtunutta mullistusta kopernikaaniseen vallankumoukseen, ilmaisu, jota oli aikaisemmin käytetty myös Keynesin työn aiheuttamasta mullistuksesta².

---

¹ Kuhn (1970).

² Mankiw (1988), s. 437.

Sekavaa tilannetta kesti hyvin kauan, ehkä parikymmentä vuotta. Näytti siltä, että makrotaloustiede ei enää ehkä koskaan voisi muodostaa yhtenäistä paradigmaa. Edellä siteeraamassani katsauksessa Mankiw tiivistä 1980-luvun lopun tilanteen makrossa toteamalla, että ”on the crucial issue of business cycle theory, there appears to be little movement toward a new consensus”, ja jatkoi: ”A decade from now we will know which of these developments has the power to persevere past the initial debate and permeate economists’ conceptions of how the world works.³” Viime vuosina tilanne onkin selvästi muuttunut, ja pitkän ”luovan epäjärjestyksen” kauden jälkeen makrotaloustiede on nyt tullut uuteen vaiheeseen, jota luonnehtii laajempi konsensus siitä, millaiset mallit ovat hyödyllisiä käytännön talouspolitiikan tutkimuksessa. Konsensuksen hahmottuminen huomattiin jo 1990-luvun lopussa (ks. Taylor, 2000) ja nyt se on jo aivan kiistaton.

Uuden konsensuksen piirteitä

On selvää, että ainakaan kansantaloustieteen tapaisella alalla tieteellinen konsensus ei voi syntyä muuten kuin sillä ehdolla, että kiistan kohteena olevien kysymysten joukkoa rajataan. Nyt leviävä uusi makroteoria, jota on kutsuttu nimillä ”moderni makrotaloustiede” (Taylor), ”uusi uusklassinen synteesi” (Goodfriend ja King) tai ”uusi keynesiläinen taloustiede” (Clarida, Galí ja Gertler), on syntynyt juuri tällä tavoin. Kasvava joukko tutkijoita on todennut, että hyvin monia käytännön talouspolitiikkaan ja suhdannevaihteluihin liittyviä ongelmia voidaan hyödyllisesti tarkastella verrattain yksinkertaisella dynaamisella mallikehikolla, joka toisaalta on sisäisesti johdonmukainen ja empiirisiltä implikaatioiltaan hyvin rikas, mutta samalla yksinkertaisesti sivuuttaa monia ”syviä” kysymyksiä, jotka aikaisemmin erottivat eri tutkijoita tai koulukuntia toisistaan.

Tarkoitukseni ei ole tässä yhteydessä lähteä luomaan edes ylimalkaistakaan katsausta makroteorian uuden konsensuksen keskeiseen sisältöön, siihen ei tässä yhteydessä ole tarvetta eikä tilaakaan. On kuitenkin varmaan syytä kuvata lyhyesti uuden konsensuksen mukaisen teorian joitakin tunnusomaisia piirteitä, ainakin siksi, että näin määrittelin, mitä tällä konsensuksella tarkoitan.

Uusi konsensus perustuu kolmeen keskeiseen läpimurtoon – tai kompromissiratkaisuun, jos niin halutaan sanoa:

---

³ Mankiw (1988), s. 447.

- Guillermo Calvon jo vuonna 1983 esittämä stokastisten hintajäykkyyksien malli on nyttemmin laajalti hyväksytty hinnoittelukäyttäytymisen mallintamisen hedelmälliseksi lähtökohdaksi makrotaloustieteessä. Calvon teoriasta johdettiin ”uuskeynesiläiseksi Phillips-käyräksi” kutsuttu relaatio, joka kuvaa inflaatiota eteenpäin katsovana, siis tulevaisuutta koskeviin odotuksiin perustuvana ilmiönä (Roberts, 1995).
- Dynaamiseen optimointiin perustuva kokonaiskysynnän mallinnus on saanut paradigmaattisen aseman. Tästä on johdettu ns. eteenpäin katsova IS-käyrä, joka esittää kokonaiskysynnän tulo-odotusten ja reaalkorkojen funktiona (ensimmäisiä esityksiä oli Rotemberg ja Woodford, 1997).
- Rahapolitiikkaa ryhdytty käsittelemään korkosääntöjen avulla ja näin on sivuutettu rahan kysyntään ja tarjontaan liittyvät mallinnusongelmat. Lyhyiden korkojen määräytyminen esitetään malleissa tapahtuvaksi joko optimoitujen korkosääntöjen avulla⁴ tai tavallisimmin ns. Taylor-säännön avulla inflaation ja taloudellisen aktiviteetin tason funktiona (Taylor, 1993).

"Kanonisen" esityksen makrotaloustieteen uuden konsensuksen mukaisesta teoriasta on pyrkinyt (onnistuneesti) esittämään Woodford (2003, ks. erityisesti s. 238-247). Kanonisessa muodossaan kysymyksessä on loglineaarinen kolmen yhtälön stokastinen differenssiyhtälöjärjestelmä! Tämä hämmästyttävän yksinkertainen kehikko on kuitenkin nyt muodostumassa yhtä hallitsevaksi makrotaloudellisen analyysin työvälineeksi kuin tunnettu IS-LM –malli oli aikanaan. Eroja on kuitenkin paljon⁵.

Ensinnäkin uuden konsensuksen perusmalli on koko perusluonteeltaan dynaaminen, kun taas IS-LM –mallin dynamiikka oli tavallaan päälle liimattua, jos sitä oli ollenkaan; toiseksi, uuden konsensuksen mukaan taloudellinen käyttäytyminen perustuu inflaatiota, tuottavuutta ja talouspolitiikkaa koskeviin odotuksiin, jota ovat endogeenisia ja riippuvat politiikkasäännöistä ja muista tekijöistä; kolmanneksi, uuden konsensuksen mukaan inflaatio ja reaalitytö ovat pitkällä aikavälillä toisistaan riippumattomia. Neljänneksi, uuden synteetin mukaan odotetun ja yllätyksellisen talouspolitiikan vaikutukset ovat yleensä täysin toisistaan poikkeavia ja usein kokonaan vastakkaisia.

Kaikki nämä erot vanhaan IS-LM –traditioon verrattuna ovat merkittäviä edistysaskelia ja ne ovat rationaalisten odotusten (uuden klassisen) vallankumouksen ansiota. Toisaalta uusi

⁴ Ks. Clarida, Gali ja Gertler (1999) ja Rotemberg ja Woodford (1999).

konsensus sisältää piirteitä, jotka erottavat sen puhtaaksi viljellystä rationaalisten odotusten/uuden klassisen koulukunnan edustamasta yleisen tasapainon suhdanneteoriasta (eli reaaliisten suhdannevaihtelujen teoriasta). Erityisesti se, että rahapolitiikalla voi uuden konsensusen mukaan olla lyhyellä aikavälillä merkittäviä reaali vaikutuksia on tällainen piirre, joka on sekä realistinen että uudelle konsensukselle tyypillinen.

Formaalisena konstruktiona uusi keynesiläinen makromalli on ainakin perusmuodossaan hyvin pelkistetty, mutta kuitenkin ominaisuuksiltaan ja implikaatioiltaan hyvin rikas, johtuen yhtäältä mallin dynaamisuudesta sekä siitä, että mallissa esiintyy eri muuttujista sekä odotuksia että toteutuvia arvoja. Yksinkertaiselta näyttävästä rakenteesta saadaan paljon irti.

Vaikka yksinkertaisuus on tieteen maailmassa etu, ja uuden keynesiläisen mallin tapauksessa varmasti edesauttanut sen nopeaa vakiintumista makrotaloudellisen analyysin välineenä, se on perusmuodossaan kuitenkin hyvin rajoittunut. Tällä hetkellä tapahtuukin paljon tutkimusta uuden keynesiläisen mallin laajentamiseksi. Mallia on pyritty laajentamaan ainakin seuraavissa suhteissa:

- malli on laajennettu avoimeen kansantalouteen (Clarida, Galí ja Gertler 2001);
- mallin tarjontapuolta on kehitetty ottamaan huomioon pääoman akkumulaatio (ks. esim. Woodford 2003 s. 352-378) sekä verotuksen ja epätäydellisen kilpailun vaikutukset (Schmitt-Grohé ja Uribe 2004);
- hintajäykkyyksien luonnetta on pyritty endogenisoimaan (Dotsey, King and Wolman 1999)
- rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyksiä on pyritty ottamaan huomioon (Gertler, Gilchrist ja Natalucci 2006);
- odotusten muodostumista mallissa on pyritty tarkastelemaan oppimisen näkökulmasta (Evans ja Honkapohja 2003)
- kokonaiskysynnän dynamiikkaa on pyritty monipuolistamaan esim. Fuhrerin (2000) esittämää kulutuksen habit formation- lähestymistapaa käyttäen (esim. McCallum ja Nelson 1999).

Nämä tutkimussuunnat eivät ole vielä johtaneet sellaisiin tuloksiin, jotka olisivat vakiintuneet yhtä laajalti kuin uusi keynesiläinen perusmalli, mutta erityisen lupaavaa on, että nämä tutkimukset tapahtuvat nykyisin yhä selvemmin nimenomaan uuden keynesiläisen perusmallin ympärillä, sen peruskehikkoa hyödyntäen ja laajentaen. Tämä on merkki siitä, että

---

⁵ vrt. King (2000).

makrotaloustiede on pitkästä aikaa päässyt ainakin joksikin aikaa konstruktiiiviseen, normaalitieteelliseen vaiheeseen, jossa tietämys kumuloituu ja sovellukset kehittyvät voimakkaasti.

Suomalaisen makrotaloustieteen tilasta

Suomalainen kansantaloustiede on epäilemättä edennyt viime vuosina monilla alueilla ripeästi kohti kansainvälisesti kilpailukykyistä tasoa. Oman käsitykseni mukaan varsinkin soveltava mikroteoria – kilpailun, innovaatioiden ja rahoituksen välityksen perustutkimus – on menestynyt hyvin.

Toisaalta yliopistollinen perustutkimus ja myös opetus eri tasoilla näyttää toistaiseksi jättäneen liian vähälle huomiolle juuri sen makrotaloustieteen uuden merkittävän kehitysvaiheen, jota edellä kuvasin. Tämä saattaa osaksi johtua makrotaloustieteen muutenkin suhteellisen vähäisestä harjoittamisesta suomalaisissa yliopistoissa. Näyttää kuitenkin siltä, että kysymys on vielä enemmän laatu- kuin määräongelmasta.

Jos tarkastellaan suomalaisten taloustieteellistä julkaisutoimintaa American Economic Associationin ylläpitämän EconLit –tietokannan avulla, huomataan, että viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana noin 0,5% makrotaloustieteen (JEL-koodit E0-E6) kansainvälisesti noteeratuista julkaisuista on ollut ”suomalaisia” siinä mielessä, että kirjoittajat ovat ilmoittaneet affiliaatiokseen suomalaisen yliopiston, tutkimuslaitoksen tai muun instituution. Tämä on merkinnyt keskimäärin 22 julkaisua vuosittain, ja noin 14% julkaisuista olisi kirjoittajan valitsemien JEL-luokitusten mukaan ollut aiheeltaan makrotaloudellisia.

Kansainvälisessä vertailussa on mielenkiintoista huomata, että Ruotsissa ja Tanskassa makrotutkimuksen osuus on suunnilleen sama kuin meilläkin (Ruotsissa 13% ja Tanskassa 15% julkaisuista), mutta noissa maissa toisaalta taloustieteellinen julkaisutoiminta on maan väkilukuun suhteutettunakin selvästi laajempaa kuin meillä (Ruotsissa julkaisutoiminta on Suomeen verrattuna volyymiltaan noin kaksinkertaista, väkilukujen suhteen ollessa 1,7 ja Tanskassa, jonka väkiluku on sama kuin Suomen, julkaisutoiminta on 1,8-kertaista Suomeen verrattuna). Toisissa pienissä EMU-maissa Itävallassa ja Irlannissa makrotaloustieteellinen julkaisutoiminta on maiden kokoon nähden selvästi vilkkaampaa kuin meillä.

Taloustieteelliset julkaisut vuosina 1995-2005

	Kaikki	makrotalous
Suomi	1686	241
Ruotsi	3701	489
Tanska	3061	466
Norja	2436	214
Irlanti	1643	263
Itävalta	2452	431
Minnesota	1659	408

Julkaisumääriä tarkastelemalla erot Euroopan pienten maiden kesken eivät siis näytä dramaattisen suurilta, eivät edes makrotaloustieteen alueella, vaikka Suomi jääkin hieman mui-
ta tässä vertailtuja maita heikommaksi. Vertailut taloustieteen suuriin maihin asettaisivat Suomen ja muut tässä vertailut maat tietenkin aivan eri perspektiiviin, mitä kuitenkin voidaan pitää odotettuna ja väistämättömänäkin. Yhdysvaltain asema kansantaloustieteessä yleensä ja erityisesti makrotaloustieteessä on niin vahva, että pelkästään sen keskuspankeis-
sa, Federal Reserve –järjestelmässä julkaistaan (EconLit:in tietojen mukaan) makrotalouden alaan kuuluvia tutkimuksia kaksi kertaa enemmän kuin kaikissa pohjoismaissa yhteensä.

Julkaisuvolyymit eivät kuitenkaan ole yhtä tärkeitä kuin tutkimuksen laatu ja sen osakseen saama kansainvälinen huomio. Tässä suhteessa Suomen tilanne näyttää vielä paljon huonommalta kuin volyymitarkastelussa. Olen tarkastellut suomalaisen makrotaloudellisen tutkimustoiminnan laatua SSRN-portaalin keräämien artikkelien lataustilastojen avulla. SSRN on johtava elektronisen julkaistutoiminnan väylä, johon kansantaloustieteessä aktiiviset tutkijat yleensä asettavat työpaperinsa kollegojen saataville. Työpapereiden lisäksi SSRN:ssä on myös julkaistuja aikakauskirja-artikkeleita.

Maaliskuun lopussa vuonna 2006 SSRN:ssä oli luettavissa 13600 makrotaloustieteellistä työpaperia ja artikkelia (käyttäen makron kriteerinä sitä, että niille oli annettu aihepiiriluokitukseksi JEL-koodi E), joista kuitenkin noin puolet oli joko uusia tai muista syistä ei juuri luettuja. Vain 7144 oli sellaisia, jotka oli luettu 10 kertaa tai useammin ladattu. Näistä 1,1 % :ssa ainakin yksi kirjoittajista ilmoitti affiliaatiokseen suomalaisen yliopiston, tutkimuslaitoksen tai muun suomalaisen instituution.

Tutkimusten laatua tai ainakin kiinnostavuutta voidaan mitata sillä, kuinka aktiivisesti niitä luetaan. SSRN:n eniten luettuja papereita on ladattu tuhansia kertoja, mutta jakauma on erittäin vino, lukuaktiivisuuden keskittyessä pieneen joukkoon erittäin kiinnostavia papereita,

jotka herättävät suurinta mielenkiintoa. Tarkastelin suomalaisten kontribuutioiden asemaa tässä lukukertojen mukaisessa rankingissa seuraavalla tavalla. Jaoin niiden makrotaloudellisten julkaisujen joukon, joita oli luettu 10 kertaa tai enemmän, kahteen yhtä suureen ryhmään siten, että toiseen kuului papereista eniten luetut 50%, toiseen taas loput 50%. Jos suomalaiset kontribuutiot olisivat kiinnostavuudeltaan keskimäärin yhtä hyviä kuin muutkin, molemmissa ryhmissä suomalaisten osuus olisi yhtä suuri. Osoittautui kuitenkin, että suosituimpien 50% joukossa suomalaisia papereita oli vain 0,7%, kun taas vähiten luettujen ryhmässä suomalaisia oli 1,6%, eli noin kaksi kertaa niin paljon kuin ”parempien ryhmässä”.

Johtopäätökseni tästä esimerkinomaisesta ja yksinkertaisesti toteutetusta katsauksesta suomalaisten taloustieteelliseen julkaisutoimintaan on, että kun maan koko otetaan huomioon, makrotaloudellisen julkaisutoiminnan määrässä Suomi jää jonkin verran jälkeen muista pienistä Euroopan maista, mutta julkaisutoiminnan laatu on jäljessä maailman kärkitasosta. Käyttämäni laatuindikaattorin perusteella tilanne näyttää varsin huolestuttavalta.

Maan menestys tutkimustoiminnassa perustuu luonnollisesti tutkijakoulutukseen ja sen onnistuminen puolestaan perustuu yliopistolliseen peruskoulutukseen. Olen koettanut hiukan selvittää makrotaloustieteen suosion kehitystä valmistumisvaiheen opiskelijoiden keskuudessa tutkimalla pro gradujen aiheiden jakaumaa. Tähän tarjoaa mahdollisuuden Kansantaloudellisessa Aikakauskirjassa säännöllisesti julkaistava luettelo hyväksytyistä opinnäytteistä. Luettelo ei ehkä ole aivan täydellinen, mutta muodostaa varmasti hyvin edustavan näytteen graduntekijöiden aihevalinnoista.

Tällaisessa tarkastelussa näkyy selvästi makrotaloustieteen suosion lasku Suomessa. Vielä 1990-luvun puolivälissä (kolmivuotisjaksona 1995-1997) noin 14% graduista oli tehty ainakin väljästi makrotaloudellisiksi katsottavista aiheista, mutta viimeksi kuluneen kolmivuotiskauden aikana (2003-2006) tämä osuus oli painunut 9 prosenttiin. Jos tarkastellaan suomalaisten makrotaloudellisten tutkimusten ja opinnäytteiden sisältöä tarkemmin, huomataan, että juuri millään niistä ei ole yhteyttä uuteen keynesiläiseen (tai millä nimellä uuden konsensuksen mukaista makrotaloustiedettä sitten halutaankaan nimittää) makrotaloustieteeseen. Ehkä tämä on yksi oire siitä jälkeenjääneisyydestä, joka suomalaista makrotaloustiedettä vaivaa tai ainakin uhkaa.

Tässä tilanteessa on ainakin Suomen Pankki joutunut panostamaan oman henkilökuntansa jatkokoulutukseen sen perehdyttämiseksi uuden makrotaloustieteen menetelmiin ja mallei-

hin. Panostuksen tuloksena on ilmestynyt myös joitakin uuden makroteorian alaan liittyviä opinnäytetutkimuksia (Kortelaisen, Freystätterin, Paloviidan ja Railavon tutkimukset⁶). Tällaista ratkaisua, jossa yksi taloustiedettä soveltava instituutio kantaa näin suuren vastuun nykyaikaisen makrotaloustieteen osaamisen kehittämisestä Suomessa, ei kuitenkaan voi pitää pitemmän päälle tyydyttävänä.

Pienessä maassa asiat helposti henkilöityvät, ja niin myös menestys tutkimuksessa. Jos tutkimuksen kärki on kapea, yksittäisten henkilöiden tieteellisen uran käännteet voivat vaikuttaa syvällekin suomalaisen tutkimuksen menestymisen edellytyksiin. En halua kytkeä tämän esitelmäni sanomaa yksittäisiin henkilöihin, mutta en kuitenkaan voi olla tässä yhteydessä toteamatta, että oman lisähaasteensa nykyisen tilanteen ratkaisemiselle muodostaa tilanne, joka syntyi, kun suomalaisen makrotaloustieteen viime vuosien tunnetuin nimi, professori Seppo Honkapohja siirtyi vuosi sitten Cambridgen Yliopistoon. Sepon nimitys oli merkittävä askel ja tunnustus suomalaiselle tutkimukselle, mutta tarkoittaa samalla, että Suomessa paikalla oleva asiantuntemus uuden makroteorian alalla on pienempi kuin ennen ja alan kapeuden korjaaminen ainakin periaatteessa entistä vaikeampaa.

Tarvitaanko makrotaloustiedettä, ja entä Suomessa?

Voidaan tietenkin kysyä, paljonko makrotaloustieteen osaamista oikeastaan tarvitaan, ja erityisesti, paljonko sitä tarvitaan Suomessa. Nämä ovat aiheellisia kysymyksiä.

On selvää, että makrotaloustieteen painoarvo kansantaloustieteen piirissä ei tällä hetkellä ole yhtä suuri kuin esimerkiksi 1960-luvulla "uusklassisen synteessin" paradigman ollessa vielä voimissaan. Tuolloin yleisesti ajateltiin kokonaiskysynnän säätelyn tuovan vastauksen miltei kaikkiin tärkeimpiin kansantaloudellisiin ongelmiin. Tällä hetkellä sekä taloustieteilijät että talouspolitiikan tekijät antavat paljon suuremman painon erilaisille rakennepoliittisille kysymyksille kuin ennen. Tämä on yksi syy siihen, että taloustieteessä on annettu yhä enemmän painoa kilpailuteorialle, työmarkkinoiden taloustieteelle, innovaatioiden ja teknologian taloustieteelle ja niin edelleen. Myös yhteiskunnallisten ongelmien prioriteettijärjestys muuttuu ajan mukana, ja niin esimerkiksi ympäristö- ja terveystaloustiede ovat lisänneet osuuttaan taloudellisessa tutkimuksessa.

Käytännön talouspolitiikan tarpeista ei kuitenkaan löydy perustetta väheksyä makrotaloustiedettä tutkimuskohteena. Itse asiassa arvelen, että makroteorian viime vuosiin asti jatkunut

---

⁶ Kortelainen (2002), Freystätter (2003), Paloviita (2005) ja Railavo (2005).

tietynlainen "epämuodikkuus" akateemisissa piireissä on loppujen lopuksi johtunut enimmäkseen tieteen sisäisistä syistä – syistä, jotka uuden konsensuksen myötä ovat nyt poistumassa. Makrotaloudellisen analyysin käyttö ja tarve talouspolitiikassa on (tietenkin) ollut jatkuvaa, ja viime aikoina talouspolitiikassa eri maissa havaitut muutokset ovat oikeastaan vain lisänneet makroanalyysin tarvetta. Talouspolitiikan kannalta makrotaloustiede on yhä yksi kansantaloustieteen ydinalueista

Merkittävin esimerkki kehityksestä, joka korostaa makrotaloudellisen tutkimuksen ja tiedon tarvetta on 1990-luvun alussa alkanut rahapolitiikan strategioiden ja käytäntöjen muutos hyvin monissa maissa. Samalla kun hintavakauden tavoittelu keskipitkällä aikavälillä on tullut yleisesti hyväksytyksi rahapolitiikan tavoitteeksi, joko keskuspankille annetun muodollisen toimeksiannon tuloksena tai ilman sitä, rahapolitiikka perustuu yhä useammassa maissa aktiiviseen ohjaukseen säätelemään hintavakauden ylläpitämiseksi. Tämä on johtanut talousenustusten merkityksen korostumiseen rahapolitiikassa, sekä rahapolitiikan harjoittamisen perustana että monissa tapauksissa myös keskuspankin informaatiopolitiikan osana. Tämä kehitys on ollut selvästi havaittavissa niissäkin maissa, joiden rahapolitiikassa ei ole virallisesti omaksuttu Svenssonin (1997) esittämää inflaatioennustusten stabilointiin perustuvaa rahapolitiikan strategiaa.

Mutta rahapolitiikan strategia ja käytäntö eivät ole ainoita esimerkkejä talouspolitiikan avainkysymyksistä, jotka kuuluvat nimenomaan makrotaloustieteen tutkimuskohteiden piiriin. Monet muutkin nykyisen talouskeskustelun kaikkein polttavimmista aiheista ovat nimenomaan makrotaloudellisia. Mainitsen vain muutaman esimerkin:

- Yhdysvaltain kaksoisvajeen aiheuttama mahdollinen uhka sekä maan omalle että kansainväliselle taloudelle
- Euroopan julkisten talouksien tasapaino-ongelmat ja EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen merkitys
- Kiinan valuuttakurssipolitiikan merkitys maailmantalouden tasapainolle

Makrotaloustieteen yhteys talouspolitiikan agendaan on ilmeinen, koska makrotaloustiedettä harjoitetaan nimenomaan sen selvittämiseksi, miten talouspolitiikalla pitäisi reagoida kokonaistaloudellisiin häiriöihin ja tasapainottomuuksiin.

Kysymys, tarvitaanko makrotaloustieteellistä tutkimusta ja asiantuntemusta voidaan Suomessa esittää myös kansallisella tasolla. Tällöin kuvaan tule edellä mainittujen näkökohtien

lisäksi mukaan myös eräitä uusia, kuten Suomen jäsenyys Euroopan talous- ja rahaliitos-
sa. Nykyaikaisen käsityksen mukaan päävastuu kokonaistaloudellisen tasapainon hallinnasta
on keskuspankin harjoittamalla korkopolitiikalla; tämä on yksi keskeisistä eroista uuden
konsensuksen talouspoliittisten näkemysten ja edellisen paradigman mukaisen keynesiläi-
syyden välillä, joka korosti enemmän finanssipolitiikan suhdannepoliittista käyttöä. Ero on
tietenkin monimutkaisempi, koska rahapolitiikan kriteerinä ei uudessa konsensuksessa ole
niinkään suhdannevaihtelujen torjunta sinänsä, vaan uskottavan hintavakauden tavoittelu,
mikä ei kuitenkaan ole ristiriidassa sen kanssa, että talouden kysyntäpuolet tulevia, "mo-
netaarisia" häiriöitä vaimennetaan korkopolitiikan keinoin.

Nyt voidaan ehkä väittää, että kun Suomi kuuluu euroalueeseen, eikä sillä ole erillistä raha-
politiikkaa, ja kun rahapolitiikka kerran on makrotalouspolitiikan keskeisin instrumentti, ei
suomalaisten tarvitsisi enää välittää makrotaloudellisesta analyysistä eikä tutkimuksesta.
Tällainen argumentti on kuitenkin mielestäni väärä viidestä syystä.

- se ei ota huomioon, että suomalaiset osallistuvat Suomen Pankin kautta yhteisen ra-
hapolitiikan muotoiluun;
- se ei ota huomioon, että makrotalouspolitiikkaa harjoitetaan myös kansallisen fi-
nanssipolitiikan muodossa;
- se ei ota huomioon sitä, että EU:n talouspoliittinen yhteistyö käsittää rahapolitiikan
lisäksi myös finanssipolitiikan vertaisvalvonnan ja koordinaation, johon suomalais-
ten on osallistuttava, ei vain koordinaation kohteena vaan myös aktiivisena osapuol-
lena;
- se ei ota huomioon median ja kansalaiskeskustelun keskeistä merkitystä demokraat-
tisen yhteiskunnan talouspolitiikassa;
- se perustuu vapaamatkustajaperiaatteeseen, joka loppuun saakka vietynä lopettaisi
kaiken makrotaloudellisen tutkimuksen talous- ja rahaliiton jäsenmaissa, liiton kes-
kuselinten ulkopuolella.

Mielestäni vapaamatkustajaperiaate on erityisen harmillinen. Sen luonnetta voi valaista seu-
raavalla esimerkillä. Yhdysvallat on liittovaltio, jolla on yhteinen rahapolitiikka ja myös
sangen pitkälle keskitetty yhteinen finanssipolitiikka. Rahapolitiikan valmistelukin tapahtuu
Yhdysvalloissa paljon keskitetympin Federal Reserve Boardissa Washingtonissa kuin euro-
alueella, jossa kansallisten keskuspankkien rooli rahapolitiikan valmisteluprosessissa on pal-
jon suurempi kuin alueellisten keskuspankkien rooli Yhdysvaltain järjestelmässä. Tästä huo-
limatta ei kenenkään mieleen tule väittää, että Minnesotan osavaltiossa ei kannattaisi har-

joittaa talouspolitiikan tutkimusta, kun kerran Minnesota on vain osa koko liittovaltion laajuista talouspoliittista unionia.

Itse asiassa tässä yhteydessä voi hyvin mainita, että Minnesotassa, joka on väkiluvultaan noin Suomen kokoinen valtio, harjoitetaan suhteellisen paljon makrotaloudellista tutkimusta. EconLit-tietokannan mukaan viimeisten 10 vuoden aikana Minnesotan yliopistot, tutkimuslaitokset ja muut instituutiot, kuten Federal Reserve Bank of Minneapolis, tuottivat makrotaloudellista tutkimusta melkein kaksi kertaa niin paljon kuin Suomi vastaavana aikana. Taloustieteellisen julkaisutoiminnan kokonaismäärällä mitattuna Suomi ja Minnesotan osavaltio ovat muuten hyvin tarkoin samansuuruisia.

Yleisemmin voidaan sanoa, että riittävän korkeatasoinen ja kansainväliseen keskusteluun kytkeytynyt soveltava talouspolitiikan tutkimus on välttämätön edellytys sille, että suomalaiset voisivat olla aidosti (ts. subjekteina) mukana EU:n talouspolitiikassa – politiikan tutkimuksessa, talouspoliittisessa keskustelussa, politiikan valmistelussa ja päätöksenteossa. Hyvää soveltavaa tutkimusta taas ei kyetä tekemään, eikä edes tarvittavan kriittisesti lukemaan, ellei maassa ole sitä talouspoliittista yleissivistystä, jonka vain makrotalouden tutkimukseen perehtyminen voi taata.

Lopuksi

Mielestäni nykyinen tilanne suomalaisessa kansantaloustieteessä on makrotalouden osalta huolestuttava, ja muistuttaa hiukan sitä, joka meillä vallitsi 1950-luvun lopussa, aikana, jolloin suomalaisen kansantaloustieteen havaittiin jääneen jälkeen ajan kansainvälisestä valtavirrasta ja niin sanotun o-ryhmän nuori ekonomistipolvi esitti vaatimuksen sen uudistamisesta. Silloin tehtävänä oli analyttisen kansantaloustieteen (ja sen mukana keynesiläisen talouspoliittisen ajattelun) tuominen Suomeen.⁷ Nyt on vastaavalla tavalla kirittävä kiinni se kuilu, mikä on repeämässä makrotaloustieteen tutkimuksessa ja osaamisessa Suomen ja maailman kärkimaiden välille.

Tietenkin nykyinen tilanne on monella tapa toisenlainen. Kansantaloustieteen sovellusalat ovat nykyisin paljon moninaisemmat kuin 1950-luvulla, eikä makroteoria voi saada – eikä pidäkään saada – yhtä dominoivaa suhteellista asemaa ammattikuntamme piirissä kuin sillä tuolloin oli. Taloustieteen monet muut erikoisalut, joita olen edellä tässä esitelmässä jo nimennyt, ovat lisänneet merkitystään. Voi mainita rahoituksen, kilpailuteorian ja ulkomaan-

⁷ ks. esim. Pekkarinen ja Suvanto (2002).

kauppateorian. Mutta jos Suomessa halutaan säilyttää kyky tutkia talouspolitiikkaa, ja varsinkin kyky osallistua kansainväliseen vuorovaikutukseen talouspolitiikan tutkimuksen alalla, asialle on tehtävä jotakin.

Alussa siteerasin Thomas Kuhnia, joka on kuvannut, mitä tutkijayhteisössä tapahtuu paradigman vakiintumisen jälkeen: tutkijat joko omaksuvat sen, tai syrjäytyvät, tahi vähitellen lopettavat aktiivisen toimintansa tiedeyhteisössä. En soisi suomalaisen ekonomistikunnan valitsevan ainakaan kumpaakaan jälkimmäisistä vaihtoehdoista.

Vastuu siitä, että suomalainen makrotaloustieteen tutkimus - niin perus- kuin soveltavakin - pysyy ajan tasalla, on tietenkin sekä korkeakouluilla että tutkimustoimintaa harjoittavilla laitoksilla. Mutta tässä tilanteessa keskeinen vastuu on kuitenkin yliopistoilla. Niiden on kiinnitettävä vakavaa huomiota siihen, että nykyaikaisen dynaamisen makroteorian opetus ja perustutkimus saadaan viriämään. Ratkaisuksi ei riitä, että Suomen Pankki viime vuosien tapaan yksin panostaa makroekonomistien aikuiskoulutukseen ja koettaa näin kehittää oman henkilökuntansa iskukykyä. Tämä on paitsi ratkaisuna tehoton, myös sillä tavalla huono vaihtoehto, että se ei turvaa makrotaloudellisen sivistyksen – merkityksessä "literacy" – riittävää laaja-alaisuutta suomalaisessa ekonomistikunnassa. Sitä paitsi nykyaikaisen makrotaloustieteen ymmärtämystä tarvitaan myös tutkijayhteisön ulkopuolella, kaikkialla missä talouspolitiikan tekemisen tai seuraamisen kanssa joudutaan tekemisiin – mediassa, yrityksissä, järjestöissä, politiikassa.

Haastankin suomalaiset ekonomistit ja erityisesti yliopistojemme professorit perehtymään makrotaloustieteen uuteen konsensukseen, sen menetelmiin ja tuloksiin ja huolehtimaan osaltaan siitä, että suomalaisen kansantaloustieteen kansainvälinen asema saadaan tälläkin alueella hyvälle tasolle.

Kirjallisuusviitteet

Calvo, Guillermo (1983): Staggered Prices in a Utility-Maximizing Framework. *Journal of Monetary Economics*, Vol. 12, No. 3, s. 383-398

Clarida, Richard, Jordi Galí ja Mark Gertler (1999): The Science of Monetary Policy: A New Keynesian Perspective. *Journal of Economic Literature*, Vol. 37, No.4, s. 1661-1707.

- Clarida, Richard, Jordi Galí ja Mark Gertler (2001): Optimal Monetary Policy in Open versus Closed Economies: an Integrated Approach. *The American Economic Review*, Vol. 91(2), s. 248-252.
- Evans, George W. ja Seppo Honkapohja (2003): Adaptive Learning and Monetary Policy Design. *Journal of Money, Credit, and Banking*, Vol. 35, No. 6, s.1045-1072.
- Freystätter, Hanna (2003): *Price Setting Behaviour in an Open Economy and the Determination of Finnish Foreign Trade Prices*. Bank of Finland Studies e: 25
- Fuhrer, Jeffrey C. (2000): Habit Formation in Consumption and its Implications for Monetary Policy Design. *The American Economic Review*, Vol. 90, No. 3. s. 367-390.
- Gertler, Mark, Simon Gilchrist ja Fabio M. Natalucci (2006): External Constraints on Monetary Policy and the Financial Accelerator. *Journal of Money, Credit, and Banking* (tulos).
- King, Robert G. (2000): The New IS-LM Model: Language, Logic, and Limits. *Federal Reserve Bank of Richmond Economic Quarterly* Vol. 86, No. 3. s. 45-103.
- Kortelainen, Mika (2002): *Edge: A Model of the Euro Area with Applications to Monetary Policy*. Bank of Finland Studies E:23.
- Kuhn, T. S. (1970): *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago, University of Chicago Press.
- Mankiw, N. Gregory (1988): Recent Developments in Macroeconomics: A Very Quick Refresher Course. *Journal of Money, Credit, and Banking*, Vol. 20(3) s. 436-449.
- McCallum, Bennett T. ja Edward Nelson (1999): Nominal Income Targeting in an Open Economy Optimizing Model. *Journal of Monetary Economics*, Vol. 43, No.3, s. 553-578.
- Paloviita, Maritta (2005): *The Role of Expectations in Euro Area Inflation Dynamics*. Bank of Finland Studies E:32..

- Pekkarinen, Jukka ja Antti Suvanto (2002): O-ryhmän perintö. Teoksessa Antti Suvanto ja Jyrki Vesikansa (toim.): *Modernismi taloustieteessä ja talouspolitiikassa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Railavo, Jukka (2005): *Essays on Macroeconomic Effects of Fiscal Policy Rules*. Bank of Finland Studies E:33.
- Roberts, John M. (1995): New Keynesian Economics and the Phillips Curve. *Journal of Money, Credit, and Banking* Vol. 27 No. 4 . s. 975-984.
- Rotemberg, Julio J. ja Michael Woodford (1997): An Optimization-Based Econometric Framework for the Evaluation of Monetary Policy. Teoksessa Ben Bernanke ja Julio Rotemberg (toim.): *NBER Macroeconomics Annual 1997*. Cambridge, Mass. MIT Press. s. 297-345.
- Rotemberg, Julio J. ja Michael Woodford (1999): Interest-Rate Rules in an Estimated Sticky-Price Model. Teoksessa John B. Taylor (toim.): *Monetary Policy Rules*. Chicago, University of Chicago Press.
- Schmitt-Grohé, Stephanie ja Martin Uribe (2004): Optimal Fiscal and Monetary Policy with Imperfect Competition. *Journal of Macroeconomics*, Vol. 26, No. 2, s.183-209.
- Svensson, Lars E.O. (1997): Inflation Forecast Targeting: Implementing and Monitoring Inflation Targets. *European Economic Review*, Vol. 41. No.6, s. 1111-1146.
- Taylor, John B. (1993): Discretion versus Policy Rules in Practice. *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, Vol. 39, s. 195-214
- Taylor, John B. (2000): Teaching Modern Macroeconomics at the Principles Level. *The American Economic Review*, Vol. 90, No. 2, s. 90-94
- Woodford, Michael (2003): *Interest and Prices. Foundations of a Theory of Monetary Policy*. Princeton, N.J., Princeton University Press,